Bijlage 1 Beschrijving ontwikkelmodellen

Inleiding

In deze notitie beschrijven wij de volgende drie ontwikkelmodellen voor windmolens op eigen grond van de gemeente op Elzenburg-De Geer:

- model 'tender'
- model 'zelf ontwikkelen'
- model 'ECO'.

Het model 'markt' (de gemeente volstaat met het faciliteren van de ontwikkeling) is al eerder afgevallen. Dit vanwege het raadsbesluit van 14 juli 2016 om zelf actief de regie op de planontwikkeling te voeren.

In bijlage 2 hebben wij de drie overblijvende modellen met elkaar vergeleken en beoordeeld aan de hand van 10 verschillende criteria. Hieronder volgt alleen de beschrijving van ieder model: Wat moet u zich voorstellen in Oss bij de keuze van het betreffende model? Welke aandachtspunten zijn er?

Beschrijving model 'tender'

De gemeente houdt de regie voor de locaties op eigen gronden zelf tot het moment van vaststellen van het bestemmingsplan en het verlenen van de omgevingsvergunningen. Daarna wordt een tender uitgezet voor de eigen gronden waarop projectontwikkelaars en ECO kunnen inschrijven. De gemeente bepaalt de voorwaarden voor het project. De beste inschrijver mag het windpark verder ontwikkelen en exploiteren. De winnaar van de tender moet samenwerken met Raedthuys (Raedthuys ontwikkelt het 'Raedthuysdeel' van het park).

<u>Nadere toelichting:</u>

Bij het model tender worden het opstalrecht en de vergunning aanbesteed. Er kan gekozen worden voor een inschrijving met enkel het gunningscriterium prijs: degene die de hoogste prijs biedt voor het opstalrecht (en…) wint de aanbesteding. Maar er kan ook worden gekozen voor gunning op basis van een combinatie van prijs en kwalitatieve criteria. In het aanbestedingsrecht heet deze combinatie 'gunnen op basis van de meest voordelige inschrijving' (EMVI). Kwaliteit is een breed begrip. Er kunnen voorwaarden (selectie- en/of gunningscriteria) worden geformuleerd op het gebied van participatiemogelijkheden, storting in het omgevingsfonds, storting in het duurzaamheidsfonds, vergoeding van ontwikkelkosten, lokale afname van stroom, coördinatie met de andere exploitant, etc..

Met de juiste selectie- en gunningscriteria kan dus ook bij een tender voldoende maatschappelijk rendement worden bereikt. Hierbij is het wel de kunst om de aanbesteding voldoende aantrekkelijk te houden voor de potentiële ontwikkelaars. Het resterende rendement voor de ontwikkelaar na inlossing van alle maatschappelijke tendervoorwaarden moet ook stroken met het risicoprofiel.

Een tender is relatief zeker. De opbrengst is vast zonder verder veel bemoeienis. Nadeel is dat het systeem is zoals het bij aanvang is afgesproken. Er zijn, zonder verrekening van kosten, geen wijzigingen door te voeren.

Beschrijving model 'zelf ontwikkelen'

De gemeente doet alles zelf op eigen grond en is ook de projectontwikkelaar: de gemeente zorgt zelf voor contact met de omgeving, het wijzigen van het bestemmingsplan, het krijgen van de vergunningen en de subsidie. Als de SDE-subsidie en de omgevingsvergunningen er zijn, laat de gemeente de windturbine(s) bouwen. De investering, de inkomsten en het risico liggen volledig bij de gemeente. De gemeente moet samenwerken met Raedthuys (Raedthuys ontwikkelt het 'Raedthuysdeel' van het park).

Nadere toelichting:

Er zijn in beginsel geen wettelijke regels die zich verzetten tegen het zelf bouwen en exploiteren van een windmolenpark, maar er zijn wel belangrijke regels waar we rekening mee moeten houden, zoals de regels uit de Wet Markt en Overheid.

Wet Markt en Overheid:

Een windpark ontwikkelen en exploiteren vloeit niet voort uit een wettelijke taak en is daarom een 'economische activiteit' in de zin van de Wet Markt en Overheid. Omdat gemeenten en andere overheden bij het verrichten van 'economische activiteiten' oneigenlijk gebruik kunnen maken van publieke middelen, kan dit leiden tot concurrentievervalsing met bedrijven. Om deze concurrentievervalsing tegen te gaan, is in 2012 de Wet Markt en Overheid in werking getreden (wijziging van de Mededingingswet). Deze wet bevat vier gedragsregels waaraan overheden zich moeten houden als zij zelf of via hun overheidsbedrijven economische activiteiten uitvoeren. Deze vier gedragsregels zijn:

- integrale kostendoorberekening: overheden moeten ten minste de integrale kosten van hun goederen of diensten in hun tarieven doorberekenen
- bevoordelingsverbod: overheden mogen hun eigen overheidsbedrijven niet bevoordelen ten opzichte van concurrerende bedrijven
- gegevensgebruik: overheden mogen de gegevens die zij uit hun publieke taak verkrijgen, niet gebruiken voor economische activiteiten, tenzij anderen ook over deze gegevens kunnen beschikken
- functiescheiding: personen die betrokken zijn bij de uitoefening van de bestuurlijke bevoegdheid mogen niet betrokken zijn bij het verrichten van economische

activiteiten door de overheidsorganisatie (Dit betekent dat degenen die bij de gemeente verantwoordelijk zijn voor het maken van het bestemmingsplan of het verlenen van de omgevingsvergunning voor het windpark niet betrokken mogen zijn bij de uitvoering van het ontwikkelen en exploiteren van het windpark).

Het rendement van het windmolenpark komt ten goede aan de kas van de gemeente. De gemeente kan er voor kiezen om dit rendement aan nieuwe duurzame energieprojecten te besteden. De gemeente behoudt volledige zeggenschap, hetgeen een pluspunt is vanuit het oogpunt van democratische legitimatie.

Er is, voor zover wij weten, nog geen gemeente in Nederland die volledig zelf windmolens heeft gebouwd en geëxploiteerd. De gemeente Harderwijk heeft deze keuze wel gemaakt en werkt het gekozen voorkeursmodel 'zelf windmolens ontwikkelen' verder uit. Reden voor deze keuze is om volledig zelf het proces te kunnen sturen en het lokaal belang maximaal te kunnen dienen. Echter, deze gemeente zit nog voorin het ontwikkelproces. We kunnen niet van opgedane ervaring gebruik maken. Dit betekent dat als we als gemeente zelf gaan ontwikkelen en exploiteren, we weloverwogen een leertraject in gaan. Dit kost de gemeentelijke organisatie, ook bij de inhuur van deskundige derden, veel tijd en geld. Dit houdt de nodige risico's in voor de energiedoelstelling en de uitvoering.

Windmolens ontwikkelen en exploiteren is geen wettelijke gemeentelijke taak. Het is ongebruikelijk om dit als gemeente wel te zien als een gemeentelijke taak. Te meer daar eerder de belangen in Essent zijn afgebouwd. Een aantal vooraanstaande gemeenten die nog wel belangen hebben in energiebedrijven, zijn bezig deze af te stoten. Het gaat om de gemeenten Rotterdam, Den Haag en Dordrecht die samen met 50 andere gemeenten eigenaar zijn van Eneco. Waarschijnlijk volgen nog meer gemeenten. We zullen ons bij het zelf ontwikkelen en exploiteren van een windpark steeds moeten begeven binnen de grenzen van de Wet Markt en Overheid. Dit beperkt ons mogelijk in de uitvoering.

Beschrijving model 'Energiecoöperatie Oss'

De gemeente ontwikkelt tot en met het bestemmingsplan en bereidt eventueel ook vergunningen voor. De gemeente draagt vervolgens aan ECO het recht over om te bouwen en te exploiteren. De gemeente verleent hiertoe '1 op 1' een opstalrecht aan ECO. Hierbij stelt de gemeente slechts enkele voorwaarden, omdat ze anders te maken krijgt met aanbestedingsregels. De investering, de inkomsten en het risico liggen formeel volledig bij ECO. ECO moet samenwerken met Raedthuys (Raedthuys ontwikkelt het 'Raedthuysdeel' van het park).

<u>Nadere toelichting:</u>

Voor het '1 op 1' verlenen van een opstalrecht op gemeentelijke grond aan ECO gelden geen aanbestedingsregels als de gemeente dit recht verleent tegen een tenminste marktconforme prijs zonder aanvullende voorwaarden (of met slechts enkele voorwaarden). De gemeente mag bij een

‘1 op 1’ opstalovereenkomst zonder aanvullende voorwaarden, wel regels stellen op grond van het publiekrecht: in het bestemmingsplan en de te verlenen omgevingsvergunningen.

Als de gemeente wel aanvullende voorwaarden stelt in de opstalovereenkomst met ECO, dan loopt zij al gauw het risico dat er wel sprake is van een aanbestedingsplichtige opdracht. Als de gemeente dit risico wil vermijden, dan stelt ze geen nadere voorwaarden en kan ze geen grip uitoefenen op de realisatie van het windpark. Ook heeft de gemeente dan geen grip op de wijze van exploitatie van het windmolenpark en de besteding van het rendement. De gemeenteraad vertrouwt er in dat geval op dat al deze zaken bij ECO in goede handen zijn. Denk bijvoorbeeld aan de meermaals uitgesproken bereidheid van ECO om een deel van het rendement in een duurzaamheidsfonds te storten.

ECO heeft eerder een concept-ontwikkelplan voor het windpark besproken met de gemeente. Dit plan is nog niet voldragen wat ECO betreft. ECO wil het om die reden ook nog niet openbaar maken. Op het eind van deze notitie schetsen wij wel kort de hoofdlijnen van het concept-ontwikkelplan van ECO.

Belangrijk in deze fase om te weten is dat ‘ECO’ professionele ontwikkelaar Izzy Projects (Pim de Ridder) betrekt bij de ontwikkeling van het windmolenpark als de gemeenteraad kiest voor ontwikkelmodel ‘ECO’. Izzy Projects heeft ook windpark Nijmegen-Betuwe (aan de rand van Nijmegen) met succes voor eigen rekening en risico ontwikkeld, samen met de lokale energiecoöperatie in Nijmegen. Ook in Oss wil Izzy Projects deze werkwijze toepassen. Izzy Projects onderscheidt zich van andere projectontwikkelaars omdat zij zich tot doel stelt dat het windpark uiteindelijk voor 100% in lokale handen komt.

Met de samenwerking met Izzy Projects ondervangt ECO dat zij nog slechts beperkt kennis en ervaring heeft opgebouwd met de ontwikkeling van windmolens en de capacitaire invulling. Continuïteit en stabiliteit van ECO op de lange termijn zijn hiermee nog niet geborgd. Essentieel voor alle vrijwilligersorganisaties is dat gebouwd kan worden op de inzet van ‘kartrekkers’. Ook op de langere termijn. Het exploiteren van windmolens, waar een groot belang en veel geld mee zijn gemoeid, stelt daaraan extra eisen. Enkele maanden geleden stopte de energiecoöperatie Uden onverwacht vanwege een gebrek aan ‘kartrekkers’. Dit kan in Oss ook gebeuren. ECO is ook al enige tijd op zoek naar een nieuwe voorzitter. Dit heeft nog niet tot resultaat geleid. Belangrijk is daarom dat het ontwikkelplan van ECO ook vangnetconstructies bevat met het oog op continuïteit, stabiliteit en instandhouding van het windpark, waarbij maatschappelijk rendement voor Oss ook op lange termijn en bij onvoorziene omstandigheden is gegarandeerd. Mogelijk kan de samenwerking met Izzy Projects en/of een samenwerking met Raedthuys hierin voorzien. Wij hebben ECO gevraagd in het ontwikkelplan aan te geven welke vangnetconstructies zij heeft voor onvoorziene situaties.

ECO heeft inmiddels meermaals aangegeven dat zij het storten van middelen in een (revolverend) duurzaamheidsfonds heel belangrijk vindt (naast een storting in het omgevingsfonds). ECO wil met het geld in het duurzaamheidsfonds, samen met andere partijen, nieuwe duurzaamheidsprojecten realiseren waarvan niet alleen de omgeving, maar heel Oss profiteert. ECO wil de zeggenschap

over dit fonds delen met andere partijen zoals ESCOSS, onderwijsinstellingen en een vertegenwoordiging van Osse inwoners.

Hoofdlijnen concept-ontwikkelplan ECO:

- De gemeente verleent een opstalrecht aan een projectvennootschap waar ECO zeggenschap over heeft.
- De voorloper op deze projectvennootschap is de op te richten Stichting EOW (Eigen Osse Wind).
- Stichting EOW bestaat uit professionals die wind ontwikkelen (Izzy Projects).
- ECO en EOW sluiten een samenwerkingsovereenkomst.
- EOW wordt opgeheven na de bouw van het windpark.
- Exploitatie vervolgens vanuit de projectvennootschap.
- Financiële participanten krijgen niet automatisch zeggenschap over het windpark.
- Zeggenschap alleen via lidmaatschap ECO. Financiële participanten kunnen lid worden van ECO.
- Groot deel van rendement gaat naar het duurzaamheidsfonds.
- Educatie is onlosmakelijk onderdeel van het wind/energiepark.
- Opgewekte stroom gaat naar energiedistributiebedrijf en eventueel Oss.
- Verkoop aan Oss kan rechtstreeks volgens ECO (na Wet Stroom 2016).
- Eventueel Lokaal energiebedrijf oprichten voor de verkoop van stroom.